

АНАЛІЗ ТИПОВИХ ТРУДНОЩІВ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Період професійного становлення у вищому навчальному закладі є одним із початкових етапів формування професійної адаптації майбутнього фахівця. Оволодіння педагогічною майстерністю, адаптація та готовність особистості до педагогічної діяльності можливі лише за умов поєднання й узгодженості теоретичної та практичної підготовки, важливою складовою якої є педагогічна практика, що передбачає ознайомлення студентів з особливостями організації та проведення навчально-пізнавальної діяльності учнів в умовах реального навчально-виховного процесу, вдосконалення набутих теоретичних знань, практичних умінь і навичок, оволодіння сучасними педагогічними технологіями, формами і методами навчально-виховної роботи в початковій школі, формування позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Теоретичний аналіз і практика підтвердили, що адаптація до умов навчально-виховного середовища початкової школи під час педагогічної практики є не лише метою, а й засобом здійснення основного завдання: формування особистісних і професійних рис майбутнього фахівця. Загальноосвітній навчальний заклад (база практики) є тимчасовим середовищем, в якому відбувається професійне становлення й адаптація особистості. Закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних, фахових і методичних знань, формування і розвиток професійних навичок і вмінь є початковим етапом процесу професійної адаптації вчителя початкової школи.

Аналіз труднощів, що виникають у студентів, майбутніх учителів початкової школи, дає змогу визначити шляхи подолання їх під час проходження педагогічної практики та уникнення в подальшій професійній діяльності, що, в

свою чергу, прискорить процес професійної адаптації молодих фахівців. Окремі аспекти проблеми виникнення труднощів у діяльності вчителя розглядали Т. Белан, І. Зимня, В. Кан-Калик, Н. Кузьміна, Н. Левітов, І. Лученцова, А. Маркова, С. Мартиненко, Т. Полякова, М. Рибаківа, В. Сластьонін та ін.

Зокрема, С. Мартиненко наголошує на тому, що «важливою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи є врахування його адаптації до професійної діяльності, аналіз типових труднощів, які відчувають молоді фахівці» [4, с. 153]. У дослідженнях ученої зазначено, що «по-перше, ми маємо справу з об'єктивним чинником – труднощі є атрибутом будь-якої діяльності; а, по-друге, зміст труднощів завжди суб'єктивний і характеризується невпевненістю, напругою, незадоволенням, психоемоційним дискомфортом, появою різноманітних бар'єрів – гностичних, комунікативних, поведінкових тощо» [4, с. 101].

У дисертаційному дослідженні Н. Кипиченко теж зазначено, що «труднощі мають різну неоднозначну зумовленість і пов'язані з вирішенням проблем адаптації до нової соціальної ролі, вимогами професійної діяльності та оточенням, набуттям досвіду педагогічного спілкування, а також індивідуальними особливостями та якостями студентів-практикантів і суб'єктів навчально-виховного процесу (закритість і недовіру в спілкуванні, неприйняття себе як суб'єкта спілкування, комунікативна пасивність і недостатньо виражене власне «Я», конфліктність, агресивність, недостатня саморегуляція)» [2, с.70].

Серед основних труднощів, що виникають у майбутніх учителів початкової школи під час проходження педагогічної практики, Т. Белан визначає такі: «підтримання дисципліни на уроці, оформлення планів-конспектів уроків та виховних годин, підготовка до уроків, проведення виховних годин, проведення уроків» [1, с. 141]. І. Лученцова також виокремлює групи труднощів, що виникають у студентів у процесі педагогічної практики, до них віднесено *організаційні* (обмеження в навчальних планах часу, відведеного на проходження практики); *мотиваційні* (пов'язані з профорієнтаційною роботою, зокрема, недостатній рівень загальної професійної мотивації, слабка спрямованість на

досягнення успіху й уникнення невдач у процесі проходження різних видів практик); *психолого-адаптивні* (психолого-педагогічні бар'єри, невпевненість у своїх знаннях, страх перед аудиторією, ситуацією неприйняття себе як авторитета для учнів, невміння вирішувати конфліктні ситуації); *процесуально-методичні* (невміння швидко орієнтуватися в тій чи іншій галузі знань, ситуацій, труднощі в реалізації проєктивних форм взаємодії педагога і школяра, невміння встановлювати та враховувати причинно-наслідкові зв'язки між явищами і процесами в освіті, відсутність науково-педагогічного обґрунтування проведення методичного аналізу позакласних заходів і уроків, невміння студентів проводити самоаналіз і здійснювати самооцінку, недостатня увага до створення умов для формування індивідуального методичного стилю майбутніх педагогів); *комунікативні* (невміння налагоджувати міжособистісні стосунки, долати психолого-педагогічні бар'єри в спілкуванні, попереджати і вирішувати міжособистісні стосунки); *управлінські* (низький рівень контролю за проходженням педагогічної практики, який досить часто доручають недостатньо досвідченим викладачам) [3].

Відтак, розуміння сутності типових труднощів, що відчувають майбутні вчителі початкової школи під час практики, дає змогу вчасно виявити, попередити їх, організувати цілеспрямоване керівництво студентами-практикантами, і, як наслідок, полегшити процес професійної адаптації в умовах реального освітнього середовища.

Література

1. Белан Т. Г. Професійна адаптація майбутніх учителів технологій у процесі педагогічної практики: автореф. дис.на здобуття наук.ступеня канд.пед. наук: спец.13.00.02/ Белан Т.Г.; Ін-т педагогіки НАПН України.– К., 2014.–19 с.
2. Кипиченко Н.С. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі педагогічної практики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кипиченко Наталія Сергіївна; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. – Київ, 2016. – 311 с.

3. Лученцова І. С. Адаптація до професійної діяльності студентів педагогічного коледжу в процесі педагогічних практик : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лученцова Ірина Сергіївна; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2015. – 342 с.
4. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія / С. М. Мартиненко. — К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2008. – 434 с.